

По тия причини, вмѣсто да сложи широката основа за разчистване на тия възгледи и чувства на балканитѣ, за тласването имъ по пѣтя къмъ мощна групировка на близки по сѣдба народи, съюзътъ отъ 1912-та година създаде нови експлозивни. И когато той бѣше прогласенъ, като начало на балканска федерация, ясно бѣ, че не се открива нова ера. На чело на бързо създадената група стояха управници, които само до преди месеци се заплашваха съ ноти, чети, съ орѣжие, следъ тѣхъ вървѣха маси, доста много отровени отъ своеобразни речи и съ особена литература.

Ясно бѣше, че съюзътъ почива само на отрицателната основа — да се бие Турция, че после — боговетѣ каквото пожелаятъ. Казано е нѣщо за бждещата сѣдба на това, което ще падне въ рѣцетѣ, но то бѣше или много неопредѣлено, или мнозина не сѣ мислили да го съблюдаютъ. Никой отъ решаващитѣ хора не се избави отъ своя тѣсенъ погледъ, не надживя господстващата психология. Тѣ самитѣ още не бѣха готови да се проникнатъ отъ величието на една възвишена идея, при която само тѣсния националенъ егоизъмъ отстъпва мѣсто на общитѣ интереси на балканскитѣ народи.

Съ секретното приложение къмъ договора се урежда подѣлбата на земитѣ отъ Македония, които ще бждатъ завладяни при една война съ Турция. Безъ да даваме подробно договора, достатъчно известенъ — отбелязваме само, че земитѣ на изтокъ отъ Родопитѣ и брѣга на Струма взима България, земитѣ на северъ и западъ отъ Шаръ — се даватъ на Сърбия. Земитѣ между Шаръ, Родопитѣ, Бѣлото море и Охридското езеро оставатъ автономни или — ако дѣлбата се окаже необходима — извършва се споредъ посочена схема. Това е тѣй наречената спорна зона, по която последната дума може да има рускиятъ императоръ. Нему е възложено сѣщо да посрѣднич и да разрешава всички спорове, които могатъ да възникнатъ между дветѣ съюзни държави по тълкуванието на договора.

Съ съюзния договоръ Сърбия и България гарантиратъ взаимно съ всички свои сили независимостта и територията си, когато една отъ държавитѣ бжде атакувана отъ една или повече държави. Този ангажиментъ важи и спрѣмо велики държави, въ случай, че нѣкоя отъ тѣхъ иска да анексира или да окупира земя на нѣкоя отъ дветѣ държави.

Мисълта на нашия държавникъ еволира, изобщо, много бърже къмъ дѣлбата. Следъ нѣколко зигзаги, тази идея стана вече държавна система за осществяването на идеала. Презъ 1892 година се говорѣше за цѣлокупна, нераздѣлна бѣгарска Македония; презъ 1897 година се заведоха формални устни преговори за сфери на влияние; презъ 1899 год. новото правителство отхвърли тия сфери; презъ 1902 год., съ рѣкополагането на Фирмилияна, станало съ съгласието на правителството, официално се признаха тия сфери; презъ 1904 год. се сключи единъ договоръ на началото на недѣлима Македония; въ 1912 год. се спомена за последенъ пѣтъ думата автономия. Пристъпи се къмъ разпокъсването, като се пропусна особеното, крайно деликатното международно положение на България; забрави се, че ние можемъ да станемъ много лесно обектъ на общо разграбване.

Не е достатъчно да кажемъ само, че България е кръстопѣтъ на редица интереси. И Сърбия се намираше по срѣдъ пѣтя на велики държави и презъ нея трѣбваше да се мине, за да се завладѣятъ по-далечни, по-голѣми и ценни източни земи. Цѣлиятъ немирненъ и неуталожненъ Балкански полуостровъ се засѣгаше изобщо отъ голѣмия исторически пѣтъ, — между изтокъ и западъ. Различието се състоеше въ това, че докато Сърбия трѣбваше да се брани главно отъ една държава, срещу която можеше да намѣри защита отъ друга велика държава или — отъ група държави, България трѣбваше да се пази и отъ всички свои съседи.

До 1913 година ние не дирѣхме нищо отъ Ромѣния. Стара Добруджа бѣше забравена или трѣбваше да се забрави, понеже въ вулканическата балканска област